

Considerații privind capacitatea de exercițiu restrânsă a persoanei fizice în dreptul civil român

Considerations upon the individual persons' restrained exercise capacity as it is ruled by the Romanian Civil Law

Prof. univ. dr. Sevastian Cercel
Prof. univ. dr. Olteanu Edmond Gabriel*

Abstract

The juridical situations of lack for the exercise capacity and of restraining circumstances exerted over it might lead to the instauration of some important rules. If the exercise capacity should lack in order to conclude juridical acts, the presence of a legal representative would be necessarily required for the person lacking of it. A restrained exercise capacity consists in the circumstance that the respective individual is, indeed able to conclude himself juridical acts, but that he is, yet, submitted to the agreement given by his legal tutor for this respective conclusion. Apart from this situation, there are some juridical acts which could be enforced legally through the simple signature given by an individual who lacks of the exercise capacity or whom for this capacity is restrained. Finally, an individual who would happen to his exercise capacity or for whom this capacity would be restrained could still assume legal rights and obligations due to juridical facts taken *stricto sensu*.

Cuvinte cheie: *capacitate de exercițiu, capacitate de exercițiu restrânsă, ocrotitor legal, reprezentant legal, lipsa capacității de exercițiu*

Key words: *exercise capacity, restrained exercise capacity, legal tutor, legal representative, lack of the exercise capacity*

1. Preliminarii. Textul de principiu care reglementează capacitatea de exercițiu restrânsă este cel al art. 9 din Decretul nr. 31/1954 care dispune: (1) „Minorul care a împlinit vârsta de paisprezece ani are capacitate de exercițiu restrânsă”. (2) „Actele juridice ale minorului cu capacitate de exercițiu restrânsă se încheie de către acesta cu încuviințarea prealabilă a părinților sau a tutorelui”. În completarea acestor dispoziții, art. 10 alin. 4 din Decretul nr. 31/1954: „Minorul care are capacitatea restrânsă are dreptul, fără a avea nevoie de încuviințarea părinților sau a tutorelui, să facă depuneri la casele de păstrare de stat și să dispună de aceste drepturi potrivit cu prevederile regulamentelor acestor case de păstrare”. Aceste texte trebuie coroborate cu unele dispoziții ale Codului familiei. Mai întâi,

* Autorii sunt cadre didactice în cadrul Universității din Craiova, Facultatea de Drept și Științe Administrative

art. 105 alin. 2 C. fam. prevede: „După împlinirea vârstei de paisprezece ani minorul își exercită singur drepturile și își execută tot astfel obligațiile, însă *numai cu încuviințarea prealabilă a părinților spre a-l apăra împotriva abuzurilor din partea celor de-al treilea*”. În același sens, art. 133 alin. 1 C. fam. prevede: „Minorul care a împlinit vârsta de 14 ani *încheie acte juridice cu încuviințarea prealabilă a părinților spre a-l apăra împotriva abuzurilor din partea celor de-al treilea*”. În fine, pentru situația în care părinții nu sunt în măsură să-și exercite drepturile părintești, art. 133 alin. 2 C. fam. prevede: „Minorul care a împlinit vârsta de 14 ani *încheie acte juridice cu încuviințarea prealabilă a tutorelui*, iar, în cazurile prevăzute în art. 132 și 152 lit. c, cu încuviințarea prealabilă a curatorului”.

În aceste condiții, capacitatea de exercițiu restrânsă este definită constant în doctrina noastră ca aptitudinea minorului de 14-18 ani de a dobândi și exercita drepturi civile și de a-și asuma și executa obligații civile prin încheierea, personal, a anumitor acte juridice civile¹. Caracteristicile definiției ale acestei ipostaze a capacității de exercițiu a persoanei fizice sunt: mai întâi, aparține *numai* minorilor cuprinși între 14 și 18 ani; pe de altă parte, constă în aptitudinea minorului de a-și exercita drepturile civile și de a-și asuma obligații civile prin încheierea, *personal*, a unor acte juridice civile; și, în fine, realizarea ei presupune încheierea, personal, numai a *anumitor* acte juridice civile.

Această capacitate de exercițiu este « *restrânsă* » pe planul conținutului ei, dar și cât privește categoriile de persoane aflate în această situație. Astfel, mai întâi, deși presupune încheierea actelor juridice «personal» de către minorul între 14-18 ani, ea nu îi oferă posibilitatea să încheie aceste acet « *și singur* », ci cu anumite încuviințări prealabile. În al doilea rând, anumite acte civile sunt *interzise* minorului de 14-18 ani, dar sunt permise persoanei fizice cu deplină capacitate de exercițiu. În fine, titularul ei este doar minorul între 14-18 ani, așa încât, în dreptul civil român actual nici o altă categorie de persoane nu se află în această situație.

2. Începutul capacității de exercițiu restrânse. Din conținutul dispozițiilor legale menționate, care se referă, *in terminis*, la minorul „care a împlinit 14 ani”, rezultă că începutul capacității de exercițiu restrânse este marcat de *data împlinirii vârstei de 14 ani*. Nu e suficientă intrarea în anul în care se împlinește vârsta de 14 ani, ci trebuie ca această vârstă să fie împlinită efectiv (an, lună, zi – doar dacă data nașterii este 1 ianuarie, intrarea în anul calendaristic coincide cu împlinirea efectivă a vârstei cerute pentru dobândirea deplinei capacități de exercițiu: spre exemplu copilul născut la 1 ianuarie 2000 va împlini 14 ani la 1 ianuarie 2014).

¹Gh. Beleiu, *Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil*, ed. a VII-a revăzută și adăugită de M. Nicolae, P. Trușcă, Ed. Universul Juridic, București, 2001, p. 345; G. Boroi, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Ed. C.H. Beck, 2002, p. 369; E. Chelaru, *Drept civil. Persoanele*, Ed. All Beck, București, 2003, p. 97; I. Dogaru, *Drept civil român*, vol. I, Ed. Themis, Craiova, 2000, p. 406; I. Dogaru, S. Cercel, *Drept civil. Persoanele*, Ed. CH Beck, București, 2007, p. 92.

Este ușor de acceptat că, pentru a funcționa regula dobândirii capacității de exercițiu restrânse la împlinirea vârstei de 14 ani, este necesar ca, până la această vârstă, minorul să *nu* fi fost pus sub interdicție judecătorească. După cum vom vedea, art. 142 alin. 2 C.fam. prevede expres că „*pot fi puși sub interdicție și minorii*”. În această situație, minorul este și rămâne lipsit de capacitate de exercițiu, iar împlinirea vârstei de 14 ani nu aduce nici o modificare. Dacă minorul a fost pus sub interdicție, iar aceasta se ridică la intervalul 14-18 ani, capacitatea de exercițiu restrânsă va începe pe data la care hotărârea judecătorească de ridicare a interdicției rămâne irevocabilă.

3. Încetarea capacității de exercițiu restrânse. Situația juridică a capacității civile de exercițiu restrânse nu este perpetuă, dimpotrivă, prin ipoteză, are o durată scurtă, limitată la *4 ani* (între 14 și 18 ani ai titularului). Ea este anunțată de legiuitor de la început ca o etapă intermediară, menită să-l pregătească pe titular pentru asumarea deplinei responsabilități juridice. Legea îi acordă minorului încredere și îi asigură o anumită libertate în participarea la viața juridică. Foarte important este că, în această perioadă, nu mai vorbim de reprezentare legală, iar minorul dobândește o experiență importantă prin faptul că participă *personal* la încheierea tuturor actelor juridice.

În acest cadru, capacitatea de exercițiu restrânsă încetează, în mod firesc, la împlinirea vârstei de 18 ani, la majoratul civil, când se dobândește capacitate de exercițiu deplină. Dar, capacitatea de exercițiu restrânsă poate înceta și în următoarele cazuri: *a*) dacă femeia se căsătorește înainte de 18 ani (de la 16 ani, iar, în anumite condiții, chiar de la 15 ani), când, de asemenea, ea dobândește deplina capacitate de exercițiu; *b*) dacă minorul este pus sub interdicție judecătorească (ceea ce îl face să devină lipsit de capacitatea de exercițiu, total); *c*) prin moarte, când încetează și capacitatea de folosință (constatăta fizic ori judecătorește declarată).

5. Conținutul capacității de exercițiu restrânse. În determinarea conținutului capacității de exercițiu restrânse se pornește de la caracteristica acesteia de a exprima o situație intermediară între lipsa capacității de exercițiu și capacitatea de exercițiu deplină². În consecință și conținutul capacității de exercițiu restrânse se plasează între aceste două extreme.

Două mențiuni se impun. Mai întâi, actele juridice civile care se încheie, valabil, de minorul sub 14 ani, pot fi încheiate *a fortiori* de minorul care a împlinit 14 ani, dar aceste acte nu fac parte din conținutul specific al capacității de exercițiu restrânse. În al doilea rând, nu intră în conținutul acestei capacități nici actele care *sunt interzise*, cu desăvârșire, minorului între 14-18 ani, dar pe care le poate încheia, valabil, persoana care a împlinit vârsta de 18 ani.

²Gh. Beleiu, *Drept civil. Persoanele*, Univeritatea din București, 1982, p. 118-119; Idem, *Drept civil român*, 2001, p. 346-347; G. Boroi, *Drept civil*, 2002, p. 370; E. Chelaru, *Drept civil. Persoanele*, 2003, p. 98; I. Dogaru, *Drept civil român*, 2000, p. 407; E. Lupan, *Drept civil. Persoana fizică*, Ed. Lumina Lex, București, 1999, p. 108.

Este important să subliniem consecințele care decurg din împrejurarea că minorul de 14-18 ani participă *personal* la încheierea actelor sale juridice. Mai întâi, nu mai avem de a face cu *reprezentarea legală* a minorului. Pe de altă parte, asistarea juridică a minorului se asigură sub forma încuviințării prealabile a fiecăruia dintre actele juridice pe care le încheie minorul. A fost depășită lipsa capacității de exercițiu, vorbim de o capacitate de exercițiu restrânsă: *capacitate*, pentru că actul se încheie personal de către minor; *restrânsă*, pentru că actul juridic trebuie să fie, în prealabil, încuviințat de ocrotitorul legal al minorului. Până la împlinirea vârstei de 14 ani, vorbim, în această materie, de *reprezentantul legal al minorului*, de la 14-18 ani vorbim de *ocrotitorul legal al minorului*, tocmai datorită faptului că actul se încheie *personal* de către minor. Legea instituie o măsură de prevedere, de siguranță, de natură a preîntâmpina prejudicierea intereselor minorului de 14-18 ani, care participă la circuitul civil, numită „încuviințarea prealabilă” a părinților ori tutorelui.

Reamintim aici dispozițiile art. 9 alin. 2 din Decretul nr. 31/1954: „Actele juridice ale minorului cu capacitate de exercițiu restrânsă *se încheie de către acesta cu încuviințarea prealabilă a părinților sau a tutorelui*”. Din interpretarea acestor dispoziții legale rezultă că, prin capacitatea de exercițiu restrânsă, *nu se exprimă un aspect cantitativ* al capacității, în sensul că anumite acte juridice ar putea fi încheiate de minor, iar altele nu ar putea fi încheiate. Legea instituie *aptitudinea minorului de a încheia acte juridice*, calitate concretizată în principiul că *toate* actele juridice civile *se încheie personal* de către minor, dar *este necesară, de regulă, încuviințarea prealabilă a ocrotitorilor săi legali*³.

Proiectul Codului civil din 2004 conține o prevedere expresă în sensul că minorul care a împlinit 14 ani „poate face singur acte de conservare, acte de administrare care nu sunt păgubitoare, precum și acte de dispoziție de mică valoare, cu caracter curent și care se execută la data încheierii lor” (cu privire la ultima categorie de acte, „acte de dispoziție de mică valoare”, trebuie evitat a se înțelege că minorul sub 14 ani nu ar putea face asemenea acte, pentru că această soluție este astăzi unanim acceptată).

Pentru determinarea conținutului capacității de exercițiu restrânse apare ca utilă clasificarea actelor juridice civile, prin raportarea lor la minorul de 14-18 ani. O asemenea clasificare cuprinde următoarele categorii: actele juridice civile pe care minorul de 14-18 ani le încheie valabil, personal și singur, fără vreo încuviințare prealabilă; actele juridice civile pe care le încheie personal, dar cu încuviințarea prealabilă, fie numai a ocrotitorului legal, fie cu încuviințare dublă: a ocrotitorului legal și a autorității tutelare; actele juridice civile interzise minorului (pe care nu le poate încheia chiar dacă ar exista încuviințare).

³ A se vedea, C. Stătescu, *Drept civil. Persoana fizică. Persoana juridică. Drepturile reale*, E.D.P. București, 1970, p. 232; Tr. Ionașcu ș.a., *Persoana fizică în dreptul RPR*, Ed. Academiei Române, București, 1963, p. 161, care arată, pe bună dreptate, că încuviințarea prealabilă trebuie să fie întotdeauna *specială* și dată pentru *fiecare* act juridic în parte.

6. Actele juridice civile pe care minorul de 14-18 ani le poate încheia valabil, personal și singur. Minorul cu capacitate de exercițiu restrânsă *nu* are nevoie de încuviințarea prealabilă, încheind personal și singur, câteva categorii de acte juridice civile. Mai întâi, actele pe care le putea încheia până la împlinirea vârstei de 14 ani (actele de conservare și actele mărunte).

Pe de altă parte, poate încheia contracte de depozit bancar, în condițiile legislației în vigoare, la instituțiile bancare în limita plafonului garantat de stat⁴. De amintit că prin Ordonanța nr. 39 din 28 august 1996, republicată (aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 178 din 17 mai 2004), s-a înființat „Fondul de garantare a depozitelor în sistemul bancar” al cărui scop declarat este „*garantarea depozitelor constituite la instituțiile de credit autorizate în condițiile legii și efectuarea plăților sub forma compensațiilor către persoane fizice, persoane juridice ori entități fără personalitate juridică*” (art. 2). Începând cu 1 ianuarie 2007 plafonul *per deponent* garantat este echivalentul în lei al sumei de 20.000 euro (art. 5). Art. 10 alin. final din Decretul nr. 31/1954 vorbește despre “*depuneri la casele de păstrare de stat*”, așa încât doctrina a considerat că este vorba de depunerile la CEC potrivit Statutului CEC (spre exemplu, art. 18 alin. ultim din Statutul CEC și Decretul nr. 371/1958, în prezent abrogat, prevedea „minorul care a împlinit 14 ani și care a făcut depuneri pe numele său, *poate retrage personal orice sumă, dacă se întreține el însuși, iar cel mult 500 lei lunar, dacă nu se întreține singur*”). În prezent, realitățile economice sunt diferite față de cele avute în vedere înainte de 1990, așa încât restrângerea posibilităților de a face economii numai prin depunerile CEC nu se mai justifică. Credem că nu există nici un risc pentru minorul care face depuneri la instituțiile bancare ale căror fonduri sunt garantate de stat, în limita plafonului legal.

De asemenea, poate încheia, personal și singur, actele de administrare a patrimoniului, dacă nu sunt lezionare, soluție care rezultă din interpretarea *per a contrario* a art. 25 alin. 1 din Decretul nr. 32/1954 care prevede că „aplicare dispozițiilor legale referitoare la acțiunea în anulare pentru leziune se restrânge la minorii care, având vârsta de paisprezece ani împliniți, încheie singuri, fără încuviințarea părinților sau a tutorelui, acte juridice pentru a căror validitate nu se cere și încuviințarea prealabilă a autorității tutelare, dacă aceste acte le pricinuiesc vreo vătămare” (coroborat cu art. 951, art. 1157-1160 C.civ.); așadar, dacă un astfel de act nu aduce atingere intereselor minorului, este valabil⁵. Clasificarea unor acte

⁴A se vedea și A. B. Ilie, *Capacitatea persoanei fizice în dreptul civil român*, Ed. Universitaria, Craiova, 2003, p. 81-82; I. Reghin, Ș. Diaconescu, *Introducere în dreptul civil*, 2004, p. 199. De altfel, mai întâi prin Legea 66/1996 (în prezent, abrogată) CEC-ul s-a reorganizat în „*societate bancară pe acțiuni*”, iar prin Ordonanța de urgență nr. 42 din 26 mai 2005 s-a reorganizat „*în vederea privatizării*”. În consecință, nu mai există motivele pentru care, multă vreme, s-a susținut că minorul poate face depuneri numai la CEC.

⁵Pentru leziune ca viciu de consimțământ, a se vedea, I. Dogaru, S. Cercel, *Drept civil. Partea generală*, 2007, p. 127-128; G. Boroi, *Drept civil*, 2002, p. 171-172; pentru capacitatea procesuală civilă a minorului de 14-18 ani, a se vedea, D. Ghiță, *Drept procesual civil*, Ed. Universitaria, 2006, p. 92-93; pentru capacitatea juridică a persoanei care solicită angajarea, Roxana Radu, *Dreptul muncii*, Ed. Universitaria, Craiova, 2003, p. 33-38.

juridice civile ca fiind de administrare ori de dispoziție este controversată, după cum vom vedea imediat.

În fine, dacă minorul a împlinit 16 ani, poate încheia valabil un *testament*, prin care poate dispune doar de jumătate din averea sa (art. 807 C. civ.), iar potrivit art. 102 C.fam., minorul care a împlinit vârsta de 14 ani are dreptul să pretindă *schimbarea domiciliului* său, fără a avea nevoie de o prealabilă încuviințarea din partea ocrotitorului său legal.

7. Actele juridice civile pe care minorul de 14-18 ani le poate încheia valabil, numai cu încuviințarea prealabilă a ocrotitorului legal. Această categorie de acte juridice civile este o categorie „intermediară”, în sensul că se plasează între actele pe care minorul le încheie personal și singur, pe de o parte, și actele pentru care are nevoie și de încuviințarea prealabilă a autorității tutelare, pe de altă parte. Din această categorie fac parte *actele de administrare*, atât cele privitoare la un bun (*ut singuli*), cât și cele care privesc patrimoniul minorului.

De o manieră generală, actul juridic civil de administrare este acela prin care se urmărește să se realizeze o normală punere în valoare a unui bun sau a unui patrimoniu (culegerea fructelor, asigurarea unui bun etc), iar actul de dispoziție are ca rezultat ieșirea din patrimoniu a unui drept sau grevarea cu sarcini reale a unui bun (vânzarea, donația, constituirea unei ipotecii etc.)⁶. Actele de *administrare a patrimoniului* sunt acte care, în raport cu un anumit bun, sunt de *dispoziție*, dar privite în raport cu întregul patrimoniu au ca finalitate o judicioasă utilizare a acestuia; un indiciu în această privință, ne oferă art. 129 alin. final C. fam, care se referă la „*înstrăinarea bunurilor supuse pieirii ori stricăciunii*” și la înstrăinarea bunurilor „*devenite nefolositoare pentru minor*” dacă valoarea acestora nu depășește 250 lei.

Se observă că actele de administrare sunt menționate atât la categoria actelor pe care minorul le poate încheia singur, cât și la categoria actelor pentru care acesta are nevoie de încuviințarea ocrotitorului legal, ceea ce ar putea face să apară unele nedumeriri. Din ce categorie fac parte aceste acte? Regula este că minorul de 14-18 ani trebuie să încheie actul de administrare *cu* încuviințarea prealabilă a ocrotitorului legal; dacă îl încheie fără această încuviințare și actul este lezionar, el este anulabil pentru leziune; dacă îl încheie singur, fără încuviințare, însă actul nu este lezionar, el va fi perfect valabil. În consecință, nu există nici o contradicție reală în menționarea acestor acte în ambele categorii.

Pe de altă parte, nu există unanimitate cu privire la calificarea unor acte juridice civile ca fiind de administrare ori de dispoziție. Cu titlu de exemplu, iată situația contractului de închiriere a unui imobil aparținând minorului. Contractul de locațiune este un contract prin care locatorul se obligă să asigure locatarului folosința temporară, totală sau parțială a unui bun în schimbul unei sume de bani sau altei prestații, numită chirie. Se admite că, în principiu, locațiunea este un act de administrare. În cazul imobilelor, în funcție de durata locațiunii, lucrurile se

⁶ G. Boroi, *Drept civil*, 2002, p. 144-145; E. Chelaru, *Drept civil. Partea generală*, 2003, p. 102-103; I. Dogaru, *Drept civil român*, 2000, p. 191-192.

schimbă: într-o opinie, dacă termenul *depășește 5 ani*, este considerat ca act de dispoziție; în altă opinie, primește aceeași calificare însă dacă termenul *depășește 3 ani*. Nu este locul aici pentru a lămuri această chestiune, ceea ce vrem să subliniem sunt tocmai opiniile diferite cu privire la calificarea locațiunii⁷.

Pe de altă parte, acceptarea sau renunțarea la moștenire constituie un act de dispoziție, așa încât, pentru validitatea opțiunii, succesibilul trebuie să aibă capacitate deplină de exercițiu. Chiar în situația în care acceptarea se face sub beneficiu de inventar, care limitează răspunderea pentru pasivul succesoral la întinderea activului succesoral cules, există suficiente efecte ale succesiunii (precum, raportul donațiilor) care arată că actul acceptării trebuie asimilat actului de dispoziție și nu celui de administrare a patrimoniului⁸.

8. Actele juridice pe care minorul de 14-18 ani le poate încheia personal, dar cu dublă încuviințare (a ocrotitorul legal și a autorității tutelate). Mai întâi, art. 133 alin. 2 C.fam dispune: „Dacă actul pe care urmează să-l încheie minorul face parte dintre acelea pe care tutorele nu le poate încheia decât cu încuviințarea autorității tutelare, va fi necesară și prealabila încuviințare a acesteia”. Această dispoziție legală are în vedere actele prevăzute de art. 129 alin. 2 C.fam.: „Tutorele nu poate, fără prealabilă încuviințare a autorității tutelare, să facă valabilă înstrăinarea ori gajarea bunurilor minorului, renunțarea la drepturile patrimoniale ale acestuia, precum și să încheie orice acte care depășesc dreptul de administrare”.

Din interpretarea acestor dispoziții legale rezultă cu claritate că intră în această a treia categorie *actele juridice civile de dispoziție*. Prin urmare, actele de înstrăinare, grevarea cu o sarcină reală (contractul de gaj ori de ipotecă), renunțarea la un drept, contractul de tranzacție (art. 1704-1717 C.civ.), precum și alte acte de dispoziție, se încheie, valabil, de către minorul între 14-18 ani, numai dacă există cele două încuviințări prealabile: a ocrotitorului legal și a autorității tutelare⁹.

⁷Pentru această problemă, Fr. Deak, *Tratat de drept civil. Contractele speciale*, vol. II, ed. a IV-a actualizată de L. Mihai, R. Popescu, p. 12; C. Toader, *Drept civil. Contracte speciale*, ed. 2, Ed. All Beck, București, 2005, p. 147; CSJ, s. com., dec. nr. 273/1993, în *Dreptul nr. 1/1993*, p. 88; G- Boroi, *Drept civil*, 2002, p. 145, nota 1 (pentru termenul de 5 ani; se consideră că art. 1268 C.civ., care prevedea termenul de 5 ani, a fost abrogat odată cu regimul dotal, dar termenul a rămas în vigoare deoarece art. 1419 C.civ., în vigoare, face trimitere la el); C. Stătescu, *Drept civil*, 1970, p. 237-239; D. Chirică, *Drept civil. Contracte speciale*, Ed. Lumina Lex, 1997, p. 174; Tribunalul Suprem, dec. civ. nr. 2437/1974, în *RRD nr. 9/1975*, p. 72 (pentru termenul de 3 ani). Închirierea unui imobil pentru o perioadă mai mare de 3 ani trebuie notată în cartea funciară pentru opozabilitatea contractului.

⁸C. Stătescu, *Drept civil*, 1970, p. 239-240; Tr. Ionașcu, *op. cit.*, 1963, p. 170-171; Fr. Deak, *Tratat de drept succesoral*, 1999, p. 427; O. Gâdei (I), C. Bîrsan (II), Este necesară încuviințarea autorității tutelare pentru acceptarea succesiunii de către minor, în *RRD nr. 5/1982*, p. 24-29 (primul autor susține însă că acceptarea succesiunii *nu este un act de dispoziție*). Pentru interpretarea art. 687 C.civ., D. Alexandrescu, *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român în comparațiune cu legile vechi și principalele legislații străine*, tom III, partea II, 1912, p. 228-232, care arată că cel care nu poate dispune de drepturile sale nu poate accepta o moștenire.

⁹Cu privire la încuviințarea autorității tutelare, art. 130 C.fam. dispune: (1) „Autoritatea tutelară va acorda încuviințarea, numai dacă actul răspunde unei nevoi sau prezintă un folos neîndoielnic pentru

9. Actele juridice civile interzise minorului de 14-18 ani (dar permise majorului). Această categorie de acte, interzise minorului între 14-18 ani, dar permise persoanei cu deplină capacitate de exercițiu sunt prevăzute de art. 133 alin. 3 și art. 128 din Codul familiei.

Mai întâi, potrivit art. 133 alin. 3 C.fam.: „minorul nu poate să facă, nici chiar cu încuviințare, *donaiții și nici să garanteze obligația altuia*”. Pe de altă parte, art. 128 C.fam.: „Este oprit să încheie acte juridice între tutore, soțul, o rudă în linie dreaptă ori frații sau surorile tutorelui, de o parte și minor de alta”. Acest ultim text, instituie o îngrădire a capacității de folosință, ca măsură de protecție, dar este, în același timp, și o limitare a capacității de exercițiu restrânsă a minorului.

De o manieră generală¹⁰, garanțiile sunt mijloace juridice care, dincolo de limitele dreptului de gaj general și în plus față de acesta, conferă creditorului anumite *prerogative suplimentare*. Garanțiile *personale* constau în angajamentul pe care o persoană și-l asumă față de creditor, de a executa obligația, în situația în care debitorul principal nu o face. Este cazul fidejusiunii denumite și cautiune, care apare ca un accesoriu al obligației principale (art. 1652-1684 C.civ.). Garanțiile *reale* constau în afectarea specială a unui bun pentru garantarea obligației prin instituirea unui drept real accesoriu de garanție cu privire la acest bun, precum contractul de gaj (art. 1685-1696 C.civ.), contractul de ipotecă (1746-1779 C.civ.). Legea interzice minorului între 14-18 ani, mai întâi să garanteze personal obligațiile altei persoane, oricare ar fi aceasta, dar și să instituie o garanție reală asupra unui bun al său pentru garantarea obligațiilor altuia. Am observat că, pentru obligațiile sale, minorul poate institui personal o garanție reală asupra bunurilor sale, dar cu dublă încuviințare, a ocrotitorul legal și a autorității tutelate.

10. Concluzii. Capacitatea de exercițiu este acordată în considerarea discernământului persoanei fizice și privește *exclusiv* actele juridice civile ale acesteia, așa încât nu are legătură cu faptele juridice *stricto sensu*. Este ideea pe care am avansat-o când am prezentat premisele capacității de exercițiu și care se desprinde din cele menționate până aici. Aptitudinea omului de a a dobândi drepturi și obligații născute din fapte juridice *stricto sensu* nu face parte din conținutul capacității sale de exercițiu.

Nimic nu se opune ca o persoană lipsită de capacitate de exercițiu ori care are capacitatea de exercițiu restrânsă, să intre în raporturi juridice civile personal și singură, nereprezentată și fără a fi necesară vreo încuviințare, în situația în care anumite *evenimente juridice* au creat asemenea raporturi juridice civile. De asemenea, principiul potrivit căruia nimănui nu-i este permis să se îmbogățească în detrimentul altuia, justifică obligația pentru orice persoană, indiferent în ce ipostază a capacității de exercițiu se află, să restituie tot ceea ce reprezintă îmbogățire

minor”. (2) „Încuviințarea se va da pentru fiecare act în parte”. (3) „În caz de vânzare, încuviințarea va arăta dacă vânzarea se va face prin bună învoială sau în alt mod”.

¹⁰ A se vedea, C. Stătescu, C. Bîrsan, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Ed. All Beck, București, 2000, p. 397-401.

injustă¹¹. În plus, în cazul *gestiunii intereselor altei persoane* (art. 987-991 C.civ.), geratul poate fi și o persoană lipsită de capacitate de exercițiu sau care are capacitate de exercițiu restrânsă, de vreme ce gerantul acționează fără știrea geratului, independent de vreo manifestare de voință a acestuia. În consecință, incapabilul gerat *este obligat să plătească* gerantului, care a săvârșit acte materiale sau juridice în interesul geratului, *toate cheltuielile* necesare și utile pe care le-a făcut (art. 991 partea a doua C.civ.); față de terți, geratul-incapabil va fi ținut să execute toate obligațiile decurgând din actele încheiate în numele său de gerant (art. 991 partea I C.civ.)¹².

Cu privire la drepturile și obligațiile născute din fapte voluntare ilicite pot fi făcute câteva precizări. În materia răspunderii pentru fapta ilicită cauzatoare de prejudicii, art. 998 C.civ. impune cu valoare de principiu: „orice faptă a omului, care cauzează altuia prejudiciu obligă pe acela din a cărui greșală s-a ocazionat, a-l repara”; iar art. 999 C.civ. prevede: „omul este responsabil nu numai de prejudiciul ce a cauzat prin fapta sa, dar și de acela ce a cauzat prin neglijența sau prin imprudența sa”.

Pentru a răspunde de urmările faptei sale ilicite, nu se impune ca autorul faptei să aibă capacitate de exercițiu. Se cere ca acesta să fi săvârșit fapta din culpă (cu intenție, din neglijență ori imprudență). Condiția generală a răspunderii civile delictuale este culpa, care presupune întotdeauna discernământul faptelor. Dacă pentru încheierea actelor juridice civile, legea prevede limita de 18 ani, când se presupune că persoana a acumulat suficient discernământ care să-i permită să decidă singură în viața juridică, pentru răspunderea care rezultă din fapte ilicite, legea nu prevede o vârstă anume, ci impune o singură condiție: existența în fapt a discernământului.

În acest sens, art. 25 alin. 3 din Decretul nr. 32/1954 prevede clar: „*minorii care nu au împlinit vârsta de paisprezece ani răspund pentru faptele lor ilicite, decât dacă se dovedește că au lucrat cu discernământ*”. Din interpretarea acestor dispoziții legale vom reține două idei: 1) minorul care a împlinit 14 ani este răspunzător de consecințele faptelor sale ilicite, printr-o prezumție legală relativă fiind prezumat că are discernământ pentru a aprecia asupra faptelor sale; 2) minorul mai mic de 14 ani răspunde pentru faptele sale ilicite numai dacă se dovedește că a lucrat cu discernământ. În aceleași condiții, persoana pusă sub interdicție judecătorească răspunde pentru fapta sa ilicită și păgubitoare dacă în momentul săvârșirii acesteia avea discernământ, adică se afla într-un moment de luciditate.

Analiza situației juridice a lipsei capacității de exercițiu și a capacității de exercițiu restrânse poate conduce la reținerea câtorva reguli. Mai întâi, lipsa capacității de exercițiu face necesară reprezentarea legală a persoanei pentru încheierea actelor juridice, dar restrângerea capacității de exercițiu se manifestă în aceea că persoana încheie singură actele juridice, însă are nevoie de încuviințarea

¹¹ Pentru îmbogățirea fără just cauză, ca fapt juridic licit, izvor distinct de obligații, L. Pop, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, tratat, ed. a II-a, Ed. Fundației Chemarea, Iași, 1998, p. 137-141; I. Dogaru, P. Drăghici, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Ed. Themis, Craiova, 2000, p. 199-204; S. Neculaescu, *Teoria generală a obligațiilor*, Ed. Lumina Lex, București, 2001, p. 179-181.

¹² D. Alexandresco, *op. cit.*, tom V, Iași, 1900, p. 335-344.

prealabilă a ocrotitorului legal. Pe de altă parte, prin excepție, există unele acte juridice a căror încheiere valabilă se poate face personal și singură de către persoana lipsită de capacitate de exercițiu ori cu capacitate de exercițiu restrânsă. În fine, persoana lipsită de capacitate ori care are capacitate de exercițiu restrânsă poate dobândi drepturi și obligații prin fapte juridice *stricto sensu*.